

8) судові провадження з перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядку, а також за нововиявленими обставинами;

9) громадський контроль за дотриманням прав і свобод людини у сфері кримінального судочинства, прийняттям рішень, що відповідають передбаченим законом вимогам;

10) нормативне закріплення моральних цінностей, які відповідають ідеології правової держави, що сприятиме активізації формування нового типу правосвідомості суб'єктів, які здійснюють кримінальне судочинство.

Не претендуючи на вичерпаність дослідження цієї проблеми, вважаємо за необхідне зазначити, що кожен із названих елементів системи антикорупційних стандартів у кримінальному процесуальному законодавстві являє собою окремий напрямок дослідження комплексної проблеми запобігання та протидії корупції у сфері кримінального судочинства.

Голубош Володимир Валентинович,
начальник ГУ НП в Івано-Франківській
області, кандидат юридичних наук

СЛУЖБОВА ОСОБА ЯК СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 262 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Положення про суб'єкта злочину зазначаються в ч. 2 ст. 61 Конституції України, яка регламентує, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер. Вітчизняне кримінальне право, керуючись принципами індивідуальної (особистої) відповідальності за вчинений злочин та наявності вини фізичної особи, традиційно не визнає суб'єктом злочину юридичну особу, а пропозиції щодо передбачення кримінальної відповідальності юридичних осіб, внесені при розробці проекту чинного Кримінального кодексу (далі - КК), не дістали підтримки законодавця.

Поняття «суб'єкт злочину» чітко визначене у нормах чинного КК: фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до положень КК може наставати кримінальна відповідальність [1]. З даного визначення випливають обов'язкові ознаки суб'єкта злочину: фізична особа; досягнення фізичною особою певного віку; осудність. Відсутність навіть однієї із вказаних ознак виключає можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності, а також свідчить про повну відсутність складу злочину. Факультативною ознакою суб'єкта злочину є спеціальний суб'єкт - фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може

наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа (ч. 2 ст. 18 КК) [1].

Але 23.05.2013 р. Верховною Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», яким було внесено зміни до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України і Законів України «Про засади запобігання і протидії корупції» та «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [2]. У зв'язку з цим КК зазнав певних змін: до його положень був внесено новий розділ XIV-! «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». У вказаному розділі, крім іншого, визначається конкретний перелік злочинів, за вчинення яких підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є скоєння її уповноваженою особою або за дорученням чи наказом, за змовою та в співучасті або іншим шляхом діянь, визначених статтею 96-3 КК [2].

Аналізуючи положення ст. 96-3 КК «Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру», стає зрозумілим, що підставами для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи ряду злочинів, серед яких - діяння, зазначені у ст. 262 КК (п. 4 ст. 96-3 КК). Як зазначено в Примітці 1 до ст. 96-3 КК, вказані злочини визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності [1].

Крім того, вказаним Законом були внесені зміни до ст. 45 КК, в примітці якої з'явилося тлумачення корупційних злочинів. На сьогодні, серед інших, корупційним є і злочин, передбачений ст. 262 КК у випадку вчинення його шляхом зловживання службовим становищем.

Отже, вчинення уповноваженою особою юридичної особи від її імені та в інтересах юридичної особи злочину, передбаченого ст. 262 КК, є підставою для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи. Тому, як пропонувалося нами раніше, доцільно визнавати службових осіб юридичної особи в якості спеціального суб'єкта злочину, передбаченого ст. 262 КК [3, с. 155].

Таким чином, спеціальний суб'єкт, крім обов'язкових для кожного суб'єкта злочину ознак (фізична особа, вік, осудність), завжди має факультативні ознаки. У нашому випадку у ч. 2 ст. 262 КК визначена кваліфікуюча його ознака, яка і визначає спеціального суб'єкта злочину - службову особу, яка шляхом зловживання своїм службовим становищем вчиняє діяння, передбачене в ч. 1 ст. 262 КК. Тому дана обставина набуває характеру обов'язкової ознаки для

суб'єкта злочину, передбаченого ч. 2 ст. 262 КК. Відповідно до положень ст. 96-3 КК, вчинення уповноваженою особою юридичної особи від її імені та в інтересах юридичної особи злочину, передбаченого ст. 262 КК, є підставою для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13.05.2014 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1261-18/paran29#n29>.
3. Голубош В.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (ст. 262, 263, 263-1, 264 КК) : дис. ... канд. юрид. наук : І2.00.08. Київ, 2019. 263 с.

Греба Роман Володимирович,

засновник GR Group, кандидат юридичних наук

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» передбачав для вирішення таке коло проблем:

1. Формування та реалізація державної антикорупційної політики;
2. Запобігання корупції (створення доброчесної публічної служби, запобігання корупції у представницьких органах влади, у діяльності органів виконавчої влади, у судовій системі, в органах кримінальної юстиції та у приватному секторі, запобігання корупції у сфері державних закупівель та надання доступу до інформації);
3. Покарання за корупцію;
4. Формування негативного ставлення до корупції.

Наразі Проект Закону України «Про Антикорупційну стратегію на 2018-2020 роки», розроблений Національним агентством з питань запобігання корупції не затверджений, що тягне за собою відповідні наслідки. Таким чином, рекомендації до вдосконалення державної антикорупційної політики з метою спрямованості на системність та цілісність завдяки врахуванню міжнародного досвіду мають більшу вірогідність знайти відображення у наступній Антикорупційній стратегії України, формування якої є ключовим у питаннях боротьби з корупційними проявами в нашій країні.